

Ujet med velikani

Čisti vrh

Olga Kolenc

Do včeraj nisem verjela, da v naši mali deželi še lahko obstaja tako čudovit in odmaknjen košček sveta, kot je ta, ki je ujet med Velikim Špičjem¹ in spodnjo dolino Trente. Srhljiva lepota najvišjih vrhov zasenči lepoto tistih, ki so se dvignili iznad grap in jim je do dva tisoč metrov nadmorske višine zmanjkalo le nekaj metrov. Povezani so v nerazdružljivo celoto obsežnih gozdov in planin, kjer se v malih zelenih oazah piše spomin na preteklost. Nikogar ni nikjer, na občasno prisotnost človeka kažejo gozdne poti in redki, komaj opazni odtisi stopinj na skoraj zaraščenih stezah.

Tisto jutro se mi je zdelo čisto posebno, drugačno. Noč sem le delno prespala, obračala sem se z leve na desno in z desne na levo. Bilo je nekako tako kot takrat, ko smo ob koncu šolskega leta končno dočakali šolski izlet. Pred mano je nova izkušnja, odšla bom v dobri družbi v skrito zakotje gora, kjer še nikoli nisem hodila. Soška dolina je mirovala, in ko sva z Albertom zapustila megleno

kopreno, ki lebdi nad tolminsko ravnico, so se že kazali prvi obrisi gora. Nebo je bilo jasno, vremenska napoved odlična. Soča, ki je v Spodnji Soški dolini obarvana na zeleno, z višino dobiva vse več smaragdnih odtenkov. Pretaka se skozi tolmune, zarezane v dolomit, nato pa se znova razlije mimo prodišč vse do mehkih zelenih obrežij. Imamo edinstveno reko na svetu, ki si utira pot po eni izmed naših najlepših dolin. V svojih skritih in nedostopnih povirjih dolbe kotičke, ki jemljejo dih. Voda, naša največja vrednota. "Živa" voda,

čista voda, izpod skale zajeta v dlani. Zajameš jo, se je napiješ, se umiješ, a njeno pravo ceno spoznaš šele tam, kjer je ni.

Nad izrazito zarezano strugo, kjer v naselju Soča preko mostu zavijemo proti Vasi na Skali, reka Soča temni, njen tok, ki se počasi in nežno vrtinči, spominja na olje zrelih oliv. Ozka, a asfaltirana cesta se dviga mimo redkih hiš in nas pripelje vse do izhodišča. Diši po zrelih travah, po pravkar posušenem senu in po ovčjem siru. Te meketavke so prave kraljice, ki tako kot nekoč še pasejo nižje predele planin. Povsod naokoli je gozd, le v smeri vzhoda oko postoji na mogočni pregradi Špičja in Travnika. V bližnji grapji se med balvani, utrganih iz ostenja, igra Suhi potok.

Do planine V Plazeh, 1548 m

Ko stojiš pred zapornico tik nad vasjo, ti je jasno, da moraš tako ali drugače zagristi navzgor. Naravnost ali na levo, po bližnjicah ali po cesti. Navzgor moraš, tako si se odločil sam. Poletni solsticij je milostljiv, podreja si noč in čez dan na veliko razdaja svetlobo.

¹ Pogosto imenovanim tudi Lepo Špičje.

1 Čisti vrh (v ospredju), zadaj ostenje Velikega Špičja in Kanjavec (levo)

Foto: Vladimir Habjan

2 Na planini V Plazeh Foto: Olga Kolenc

Ti si tisti, ki boš z veliko žlico zajemal ta dan ali pa pustil, da bo poniknil v sivem povprečju.

Odločila sva se, da danes ne bova grizla kolen, če to ne bo nujno potrebno.

Dan je dovolj dolg in použila ga bova do konca. Svežina, ki je vela iz grap, je prebudila vse čute. Gozd je dišal po smoli, ki je na sveže polzela iz žil, lezla po skorji in se spajala v grude. Dobro poznam njen pomen, njeno zdravilno moč, ki je nikdar ne pozabim. Takšno smolo, rekli smo ji *pilpah* smola, so včasih dali na kožni tur, ki se ni hotel pregnojiti. Tudi naš prvi žvečilni je dala prav takšna v grudo sprijeta smola. Bila je lepljiva in grenka. Čez nekaj časa se je "užvečila" in dobili smo pravi čikgum v vijolični barvi.

Z zdravilnim vonjem napolnjena pljuča so ob zdravilnih mislih še pripomogla pri hoji navzgor. Gozdna cesta se zmerno dviga navzgor in dela dolge ovinke. Misel na steze, ki krajšajo pot, sva opustila. Večinoma so zaraščene, tu in tam jih nakazuje kakšen zajeten kamniti možic. Vlaga je puhtela iz z dežjem namočenih tal in ni bilo želje po bližnjicah skozi mokro grmovje in trave. Nobenih utvar, nobenih laži, kako bo ali kako je bilo, vse enostavno in hitro. Vleče se, zelo se vleče, a takšna hoja je zdrava. Vzameš jo kot del terapije, takšne ali drugačne, morda samo kot trening, sicer trpiš. Naš ego

se hitro upre, trpi, ne mara napora, zahteva ugodje. Nobene potrebe ni, da vso pot trpiš in čakaš nagrado, ki bo sledila šele ob prihodu na vrh. Darilo je vsak naš korak, ki nam je dan že ob rojstvu. Včasih en sam naš korak odpira pogled, širi obzorje, spreminja življenje. Vse je v nas, le odločiti se moramo, da smo pripravljeni s polno žlico zajemati vse, kar ponuja nov dan. Še preden premešaš 900 metrov nadmorske višine in končno dosežeš svoj cilj, terapija, ki jo zavedno izvajaš, deluje na polno. In če nam včasih le ne uspe preko lastnih ovir, si v potokih potu vsaj predihamo pljuča in pošteno prečistimo pore.

Med prijetnim klepetom in ob usklajenem koraku sva v doglednem času "predelala" tisti dolgi cestni zamik, ki pod Glavo, 1283 m, pripelje v Polog in dalje, v Dol pod Plazmi. Gozdna pot se položi v ravnino, nato pa se nekaj časa strmo dviga navzgor. Trije ostri ovinki gozdne ceste, ki nas ločijo od planine, obetajo lagodno hojo. Južni rob Velikega Špičja in Travnika v vsej presunljivi lepoti v smeri sončnega vzhoda počasi blede. V smeri jugozahoda se kot protiutež dviga robata podoba Bavškega Grintovca. Plaski Vršac, 1872 m, med Čistim vrhom in steno Velikega Špičja razdvaja dolino. V smeri juga pada v gorski zatrep, kjer se pod melišči še belijo zadnje snežne

zaplate. Včasih so najbolj zagnani imeli tukaj smučišče še v pozno pomlad. Razgled se izmika, zakrivajo ga z gozdom porasla pobočja. Občasno vidimo le še blede obrise najvišjih vrhov. Tik pod planino se gozd razredči, svet se ponovno odpre in razleze v mehko golo kotanjo, kjer cveti preobjeda. Nato se komaj opazno strmo povzpne vse do pobočij Glave ter Male in Velike Tičarice. Vse več je macesnov, ki se kot živa meja oklepajo roba planine. Ne bova izgubljala časa, planino si bova поблиže ogledala ob povratku v dolino.

Proti Čistemu vrhu, 1875 m

Nadaljevala sva pot proti Čistemu vrhu. Za ovinkom nad lovsko prežo se svet povsem izravna. S travo porasla gozdna pot je široka in služi predvsem odvozu lesa. Levo in desno se širi gozdna poseka, kjer nove rastlinske vrste iščejo sonce. Pravkar cvetijo obsežne zaplate čeladaste preobjede, ki bi glede na bogato socvetje lahko krasila vsak vrt. Tukaj nekje bo treba zaviti navzgor, izven gozdne poti. V smeri na levo opaziva sled, ki se potrdi in med travami kmalu preide v stezo. Svet postaja mehak, zračen iglasti gozd prekriva sveže zelena trava. Človek se hitro razneži; ko vstopi v svet palčkov in vil, skoraj postane otročji. Nič več ne zapada v monotonost koraka, ki

mu na dolgih gozdnih cestah ni videti konca. Steza vijuga, sonce riše meje senc in svetlob in ti ne moreš verjeti, da si tako na hitro preklopil v nov svet. Terapija deluje, serotonin se v velikih odmerkih pretaka skozi celotno telo. Gozd se kmalu ponovno razpre, nad nami se v bujnem rastju boči čistina, ki sili v razcvet. Steza, ki ponekod še kaže sledi mulatjere, sledi senci macesnov. Tako elegantni in lepi so, tako iznajdljivi, da so tu zgoraj zavladaletu. Zeleni val, ki je pljusnil čez rob, se umiri na zaobljenem robu grebena. Z njim valovi tudi steza, ki se igrivo vzpenja med kuciji. Pozabiš na čas in že si nad gozdno mejo. Vztraja le nekaj najbolj zagnanih macesnov, ki se zgoraj na robu vrivajo v rušje. Vse več ga je, kot plamen se plazijo preko grebenov do samih vrhov. Alberto pravi, da je bil mnogo let nazaj del grebena skoraj povsem neporaščen. Vse boljše ohranjena mulatjera preči golo travno strmal in se usmeri na vzhod. Sonce žge, čeprav je po kozmičnem času šele deseta. Bele puhaste gmote že silijo izza pregrade Velikega Špičja, ki ga tukaj lahko občudujemo skoraj v celoti. Samo še Plaski Vršac, 1872 m, ki se izpod Čistega vrha kot most prirašča v glavni masiv in preseka Dol, zakriva poslednjo skrivnost. Svetloba dosega vrhunec. Oblaki v obliki krp, obešeni na robove Velikega Špičja, postajajo skoraj že kičasti, prav tako tudi nebesna

modrina. Nikamor se jim ne mudi, nobene grožnje ni v njih. Visijo kot sveže oprano perilo. Raz tone v mlečno-beli svetlobi, v smeri sonca je le še bled in prosojen obris. Sonce tipa vse, kar mu stoji na dometu. Njegova toplota se širi navzdol, vse do obsežnih melišč. Vlaga pari, upira se zadnja zaloga snežnih plazov, zagozdenih med grape. Preko gole strmali, ki je kot razgledni balkon, sva po nekaj minutah dosegla ozek preval v obliki črke U, Čez Drt, 1805 m. Od tu se pred nami odpira razgled, ki je primerljiv z najlepšimi točkami v naših gorah. Razpotegnjeni grbasti hrbet Plaski Vršac se na desni strani prevala konča z navpično odsekanim robom, njegov skrajni špičasti rogelj pa se kot stožec trmasto dviga v nebo. Preval, kjer pravkar cveti rododendron, se po raztežaju skupaj s stezo strmo prevesi navzdol, proti Trebiškemu dolu. Pogled zaobjame še zadnji, do zdaj skriti prizor, kjer se greben Velikega Špičja z Zadnjo Lopo spušča do Prehodavcev. Koča, postavljena na razgledni plato daleč stran od plazov, je vidna iz novega zornega kota. Levo nad Prehodavci se dvigata Kanjavec in Triglav, ki kot piramidi zaključita to veličastno celoto. Sledi le še kratek vzpon do tokrat izbranega vrha. Glede na število korakov in ves porabljeni čas bi se lahko povzpeli na kakšno višjo in bolj

3 Tičarica in Čisti vrh (s poseko na vrhu), v ozadju velikani Julijskih Alp

Foto: Janez Jarc

4 Cvetlični vrt Foto: Olga Kolenc

izpostavljeno goro. Poznamo jih vsi, ki po markiranih stezah redno zahajamo v hribe. Vendar tako posebna, tako odmaknjena v divjino, kot je prav ta, bo stežka našla primero. Vrnila sva se nazaj nad preval. Steza, ki vodi na vrh, obrne na levo. Obrašča jo gost rušnati gozd, ki je skoraj povsem neprehojen. Tudi greben, ki se zložno spusti preko Šnite, nato pa znova povzpne na vrh Velike Tičarice, 1893 m, se je že povsem zarasel. Le južna pobočja Čistega vrha so deloma gola, prav tako tudi njegov mali zaobljeni vrh, kjer pravkar cvetoči zlatorumeni sončki – planinski popon, zasenci vse druge cvetlice.

Nazaj v dolino

Sonce je zlezlo v zenit, midva pa na Čisti vrh. Pogled zdaj objame celotno obzorje. Vpisna knjiga, čeprav zaprta v kovinski škatli, je povsem prepojena z mokroto in neuporabna. Pisalo ne prime na mokro podlago. Prav tako ni mogoče razbrati, kdo se je zadnji potikal tu naokrog. Lepo je tako prebrati kakšno ime prijatelja ali znanca, ki se v vpisnih knjigah ponavlja širom vrhov in sporoča, kje se nahaja.

Čisti vrh, 1875 m, Julijske Alpe

Čisti vrh, ki se dviga nad ozkim prevalom Čez Drt, se nahaja v skupini kopastih in večinoma z rušjem poraslih vrhov, ki jih na jugu razmejuje dolina Trente, na severu pa greben Velikega Špičja. Zahodna pobočja teh odmaknjenih vrhov, ki ne presežejo 2000 metrov nadmorske višine, na eni strani strmo padajo v Trento, na drugi strani pa se preko planine V Plazeh, Dola pod Plazmi in Vrsnika prevesijo proti Soči v Spodnji Trenti. Na Čisti vrh vodi razmeroma lepa neoznačena pot, do planine V Plazeh pa tudi nekaj napol zaraslih bližnjic, ki krajšajo gozdno cesto, zaprto za javni promet.

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot. Poteka po gozdni cesti, delno zaraščeni mulatjeri in stezi, kjer potrebujemo nekaj občutka za orientacijo, hkrati pa tudi izkušenj za gibanje po samotnih predelih gora.

Oprema: V letnem času običajna planinska oprema, pozimi pa tudi cepin in dereze. Obvezna zaščita pred soncem in dovolj tekočine!

Višinska razlika: 895 m

Izhodišče: Vas na Skali, 980 m. V dolini Trente v vasi Soča prečimo most in se skozi

redko naselje Vrsnik pripeljemo v Vas na Skali. Parkiramo na malem parkirišču na levem ostrem ovinku tik nad vasjo.

Časi: Izhodišče–Čisti vrh 3.30 h

Sestop 2.30 h

Skupaj 6 h

Sezona: S primerno opremo vse leto.

Vodnik: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*, PZS, 2009.

Zemljevidi: *Trenta*, PZS, 1 : 25.000; *Julijske Alpe – zahodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča pot nadaljujemo v levo. Lepa gozdna cesta, zaprta za javni promet, nas kmalu pripelje do rampe. Lahko se poslužimo bližnjic, ki jih ponekod označuje skalni močic, ali sledimo cesti, ki se dviga levo navzgor, nato obrne na desno in nas pripelje v Polog, Dol pod Plazmi, vse do planine V Plazeh. Tik nad planino V Plazeh se cesta položi, mi pa na njeni levi strani kmalu opazimo skoraj povsem zaraslo in neoznačeno stezo. Steza kmalu preide v staro mulatjero, ki jo briše čas. Pot se dviga čez razgiban in zračen teren, poraščen z redkim macesnovim gozdom. Mimo manjših jas kmalu dosežemo zgornje, s travo poraslo južno pobočje Čistega vrha, 1875 m. Steza zdaj polkrožno obrne na desno,

kjer se na stene Velikega Špičja odpira najlepši razgled. Sledimo ji vse do prevala Čez Drt, 1805 m, kjer se priključi še pot s Trebiškega dola. Od vrha nas loči le nekaj minut malo bolj strmega vzpona.

Sestop: Po poti pristopa sestopimo do planine V Plazeh in po gozdni cesti vse do Dola pod Plazmi. Na levi strani ceste poiščemo staro zaraščeno vlako, ki pri spustu preko pobočja, poraslega z gozdom, kmalu preide v stezo. Pripelje nas do suhe struge potoka, kjer se povsem izgubi. Kratek čas sledimo strugi, nato na njenem levem bregu med velikimi skalnimi balvani kmalu opazimo stezo. Sledimo ji preko manjše skoraj položne doline, nad katero se dvigajo z rušjem porasla melišča južnih pobočij Velikega špičja. Steza zdaj zavije navzdol, čez z grmovjem in mladim drevjem zaraslo pobočje. Na krajšem razbitem terenu, ki ga prerašča podrast, se steza za raztežaj povsem izgubi, nato pa se znova pojavi. Prečimo gozdno cesto, pod njo pa po bližnjici skozi gozd do še ene gozdne poti, ki nas na desno pripelje nazaj do parkirišča. Tako zaključimo krožno pot, ki jo lahko začnemo tudi v obratni smeri.

Olga Kolenc

V tišino odmaknjeni kót v vsej prvobitni lepoti utripa s celoto. Majhni smo, majhni kakor ti kuclji, obdani z verigo najvišjih gora. Tudi vrhovi nad Kriškimi podi so se obdali z belimi venci, v smeri jugozahoda pa so bili samo še kot slutnja. Čas nama še vedno ni bil gospodar, niti pohlevni oblaki. Stopila sem na ogled v bližnjo okolico vrha. Turške lilije so že razpirale popke. Veje so se zganile in srna je v lahkih skokih ponovno izginila v rušju. Njena ležišča v travi kažejo, kje je njen dom. Vse je bilo zelo enostavno, edina steza, ki vodi navzdol, vodi nazaj do planine

V Plazeh. Ne moreva je zgrešiti. Hitreje, kot bi si mislil, sva zopet stala na ravnem delu gozdne poti. Za prvim ovinkom sva zdaj sledila odcepu na desno, ki vodi do kočice zaprtega tipa in skoraj povsem porušenih staj. Planina kipi od zelenja, čaka drobnico, še v bližnji preteklosti je nahranila 250 glav. Ni je, čas je naredil svoje in morda bo lepega dne prav on znova obračal poti. Pomislim na tiste ljudi, ki jim je nekoč ta mali košček planine predstavljal dom in vir preživetja. Razpadajoči skalni zidovi še pričajo o življenju. Poslednje ostrešje se vztrajno

upira, čeprav vidno leze na stran ter z njega odpadajo skodle in deske. Lepega dne bo vse skupaj zgrmelo na tla in čas bo znova zrvnal kamen na kamnu. Narava nič ne sprašuje, gre svojo pot. Drevo umre, razpade, iz zemlje poženejo nove oblike življenja. Zdjaj so na vrsti rože. Črn apolon, pri nas ranljiva in redka vrsta metulja, je že dosegel svoj raj. Ogledala sva planino, razgled se še vedno odpira na Špičje in Travnik. S planine vodi tudi stara, zaraščena mulatjera, ki skrajša precejšen del gozdne poti. Vztrajala sva po poti prihoda, vse do ravnine v Dolu pod Plazmi. Stara vlaka, ki se odcepi na levo v gozd, niže spodaj preide v stezo. Slediva ji vse do grape, kjer se povsem izgubi. Zakorakava vzdolž povsem izsušene struge potoka in iščeva pot, ki je skrita nekje za balvani, utrganih iz pobočij. Le malo niže je in že sva na drugem bregu. Nad nama so strme zaplate melišč, ki segajo vse do sten Velikega Špičja. Pobočja pod njimi poraščajo trave in rušje in svet se za kratek čas povsem umiri. Drugačen je, ko po mehki stezi vijugava skozi napol poraslo ravnico. Na krajšem razbitem terenu, ki ga prerašča podrast, steza izgine, nato pa ponovno ujame svoj ritem. Prečiva gozdno cesto, pod njo pa po bližnjici do še ene poti, ki vodi nad vas, kjer sva zjutraj začela najin podvig. ○

